ביצה פרק ראשון ביצה

ביצה לא תאכל. כי ביום. כגמרא מפרש טעמא: **שאור כביום.** משום דהני תלת מילי הוו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדדי. וכגמרא[מ] מפרש טעמייהו: **ככבותבת.** תמרה: **יחפור בדקר.** פיל"פ בלע"ז: **ומודים שאם שחט כו'.** כדמפרש טעמא בגמ'[מ] כשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום: **שאפר כירה מוכן הוא.** בגמרא[נ] בעי מאי קאמר: **גמ' העומדת לאכילה.** שאינה מוקצת: **אוכלא דאפרת.** אוכל שנפרך. וחכירו[ס] במנחות מבורר אוכלין כמאן דמפרמי דמו וכן בשחיטת חולין (דף עב.): **לית להו מוקצה.** דדלמא כר' שמעון סבירא להו דאמר בפרק [כירה] (שבת דף מד.) מותר השמן שבגר ושבקערה אסור [ס](דברי רבי יהודה) ור"ש מתיר: **קא סלקא דעתין.** להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקא סלקא דעתין דאפי' לר' שמעון דשרי במוקצה בגולד אסיר דאילו במוקצה סבירא ליה לא מקלי חיטים מדעתיה מידי דחזי ליה אכל גולד לא הוה ידע דנהוי דעתיה עליה: **ומי אמר רב נחמן הכי.** דבית הלל כר' יהודה: **מגביהין.** בשבת מעל השלחן עצמות שאינן ראוין לאכילה וקליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה: **ובית הלל אומרים.** אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן: **אלא מסלק העצלה.** שם תורת כלי עליה ומנערה: **ואמר רב נחמן אנו אין לנו.** בשיטת משנה זו לפי שמוחלפת שיטתה אלא כך שמעתי מרבותיו דבית שמאי כר' יהודה ומחמרי ובית הלל כרבי שמעון: **מחסכין דלועין.** תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרחא דלאו צורך הוא: **ואם הנבילה לפני הכלבים.** ואע"פ שנתנבלה בשבת דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי דלית לן מוקצה בשבת. הלכך מגביהין מעל השלחן דמיירי בשבת מוקים לבית הלל דבימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא להלכתא דקיימא לן הלכה כחסם משנה[ע] וקיימא לן הלכה כבית הלל[פ]: **אכל גבי יום טוב.** דלשכחן דחסם רבי כרבי יהודה: דתנן

ביצה שנולדה ב"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת אמאי לא תנא לומרין ומתירין וכי תימא לומרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ו.) אפרות שנולד בי"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרינן (לקמן ג.) מותר שמן שבגר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא באותו יום ויש לומר דאי הוה תני לומרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הכילה היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהניח דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל באכילה אסורים ואם תאמר לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם ביצה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול ובית הלל אמרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

שאור בבוית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן תלת מילי גבי יום טוב דבית הלל לאומרא וב"ש לקולא:

אוכלא דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרך מן האוכל הוא דהכילה שנולדה נפרכה היא מן התרנגולת ואי בעי שחיט לה ואכיל כל שבנוה: **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה. תימה במתני' קאמר בהדיא דבית שמאי אית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ביומר והתם הוא דלית ליה מוקצה כדאמינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת ומוקים דאתקצאי טפי: **קא** סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בגולד אסיר. דלא מקלי אינש מאי דחזי ליה אכל בגולד לא הוה ידע מאתמול ואיתה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בגולד כדאמרינן בשבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשבבי כליס ור"ש מתיר אע"ג דהוי גולד וי"ל דלא דמי דהאי גולד דהכא הוי גולד טפי שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: ושם) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופריך כל שכן דהוי גולד ואסור ומאי פריך ודלמא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון מתיר בגולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו כלל בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי גולד אסור:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה אע"ג דאין ראוין לא לאכילת אדם ולא לאכילת בהמה ולא מיכא דהא מיכא בסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוין לאכילת בהמה לכך נ"ל שהם ראוים לאכילת בהמה כגון עצמות בשרים וקליפי תפוחים וביצים הלל סברי כיון דלא חזי לאכילת אדם לא[ס]: **ובית** הלל אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא היא נמים לדבר האסור דהא לא שבח הואיל והניחם שם מדעתו ויש לומר דלפירוש רבינו מס ניחא דפירש במסכת שבת[ע] דלא הוי נמים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה נמים לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדאמרינן פרק טוטל (שם דף קמב.) ועוד דאין זה מינח בכוונה דהא אינו מושם היכן יפלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'. וא"ת היכי דמי אי בדלועין שהיו ממוכרכין בין השמשות בהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשום דהו אוכלין לפי שהן קשין והמתוק מרכך אותם: **ואת** הנבלה כו'. אנו צריכין לפרש שנתנבלה בשבת ומכל מקום אני להו בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו בנבלה משום דבשויהם שייך לשון מחתכין:

גבי

שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים [א]לא תאכל בית שמאי אומרים [ב]שאור בבזית וחמץ בבכותבת ובית הלל אומרים [ג]זה וזה בבזית [ד]השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה [ה]ובית הלל אומרים [ו]לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא: גמ' במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה היא ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בגולד אסר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים [ז]ודאית ליה מוקצה לית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד בית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה ומי אמר רב נחמן הכי והתנן בית שמאי אומרים [ח]מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כר"ש אמר לך רב נחמן גבי שבת [ט]דסתם לן תנא כרבי שמעון דתנן [י]מחתכין את הדלועין לפני הבהמה [יא]ואת הנבלה לפני הכלבים מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון אבל

ביצה

[מ]שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל. וא"ת אמאי לא תנא לומרין ומתירין וכי תימא לומרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ו.) אפרות שנולד בי"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרינן (לקמן ג.) מותר שמן שבגר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא באותו יום ויש לומר דאי הוה תני לומרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הכילה היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהניח דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל באכילה אסורים ואם תאמר לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם ביצה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול ובית הלל אמרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

שאור בבוית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן תלת מילי גבי יום טוב דבית הלל לאומרא וב"ש לקולא:

אוכלא דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרך מן האוכל הוא דהכילה שנולדה נפרכה היא מן התרנגולת ואי בעי שחיט לה ואכיל כל שבנוה: **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה. תימה במתני' קאמר בהדיא דבית שמאי אית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ביומר והתם הוא דלית ליה מוקצה כדאמינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת ומוקים דאתקצאי טפי: **קא** סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בגולד אסיר. דלא מקלי אינש מאי דחזי ליה אכל בגולד לא הוה ידע מאתמול ואיתה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בגולד כדאמרינן בשבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשבבי כליס ור"ש מתיר אע"ג דהוי גולד וי"ל דלא דמי דהאי גולד דהכא הוי גולד טפי שמתחילה לא היה בעולם אבל התם הכלי היה בעולם רק שנשבר וכן משמע נמי בעירובין (דף מה: ושם) מיא בעיבא מיבלע בליעי ופריך כל שכן דהוי גולד ואסור ומאי פריך ודלמא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון מתיר בגולד אלא ודאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דבליעי לא היו כלל בעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי גולד אסור:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה אע"ג דאין ראוין לא לאכילת אדם ולא לאכילת בהמה ולא מיכא דהא מיכא בסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוין לאכילת בהמה לכך נ"ל שהם ראוים לאכילת בהמה כגון עצמות בשרים וקליפי תפוחים וביצים הלל סברי כיון דלא חזי לאכילת אדם לא[ס]: **ובית** הלל אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא היא נמים לדבר האסור דהא לא שבח הואיל והניחם שם מדעתו ויש לומר דלפירוש רבינו מס ניחא דפירש במסכת שבת[ע] דלא הוי נמים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה נמים לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדאמרינן פרק טוטל (שם דף קמב.) ועוד דאין זה מינח בכוונה דהא אינו מושם היכן יפלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'. וא"ת היכי דמי אי בדלועין שהיו ממוכרכין בין השמשות בהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשום דהו אוכלין לפי שהן קשין והמתוק מרכך אותם: **ואת** הנבלה כו'. אנו צריכין לפרש שנתנבלה בשבת ומכל מקום אני להו בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו בנבלה משום דבשויהם שייך לשון מחתכין:

גבי

מסורת הש"ס

א) עדיות פ"ד מ"ח, ב) שם ריש מ"ט, ג) [לקמן ט: עדיות פ"ד מ"כג, ד) שבת מה:, ה) שם קמג. [ושם מעבירין] שם קנו., ו) [ועי' נתוס' לקמן לא: ד"ה ופחתת וכיומות מכ: ד"ה סתם], ז) שבת קט: [וש"נ], ח) [לקמן ז:], ט) [שם], י) [לקמן ח.], כ) [פסחים פה. כל"ל], ל) [ולפנינו שם ליתא], מ) [לקמן לז:], נ) [עירובין ז:], ס) [ועי' תוס' שבת קמב. ד"ה עלמות], ע) [דף נא. תד"ה לא].

גליון הש"ס

בתנ' ובה"א לא ר"ש חוס. עיין בר"ן פרק ר"ט דשבת דף נח:

לעזי רש"י

פיל"א. יעה.

מוסף רש"י

שאור בבזית. לענין כל ירקות וכל יתלה (יומא עט:). מגביהין. כיסים מעל השלחן, עצמות. קטן שאינן ראוין לכלב, וקליפין. של אגוזים, דלית להו לב"ש מוקצה, ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא. שם תורת כלי עליה, אבל לא יטלטל הקליפין בידים, כדברי יהודה (שבת קמב.). אנו אין לנו. אין אנו מומכין על משנתינו כמות שהיא שנויה, אלא מוחלפת שיטתה וכ"ש כר' יהודה כו' (שם). את הדלועין. התלושין ומיהו קמתני לא למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שם קנ:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:). ואת הנבלה. שהתנבלה היום וכין השמשות היתה עומדת לאדם, ואפ"ה מחתכין (שם קנ:).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ח מהלכות י"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ח:
ב ב מיי' פ"ח מהלכות מתנ ומלה הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תמג סעיף ז:
ג ג מיי' פ"ג מהלכות י"ט הל' ז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף יד:
ד ד מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף מ:
ה ה מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכד סעיף ו:
ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

אתחיל מסכת ביצה בעזרת גדול העצה.

ביצה שנולדה ביום טוב. בית שמאי אומרים תאכל, ובית הלל אומרים לא תאכל. אוכלא דאפרת [והוא]. פירוש כגון אוכל שנפרך אבר מאבר. מוקצה. [פירו] כל דבר שאינו מוכן נקרא מוקצה. גולד. פירוש כל דבר שלא היה מאתמול [ונעשה היום נקרא גולד. אוקמה רב נחמן למחני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים. וב"ש כו' שמעון דלית ליה מוקצה, וב"ה כו' יהודה דאית ליה מוקצה. ואקשינן ומי אמר רב נחמן ב"ש כו' שמעון וב"ה כו' יהודה, והא איסבא שמעינן ליה דתנן בפרק נוטל אדם את בנו, ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובש"א מסלק את הטבלא כו'. [נ"א: ומנערה. ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כו' יהודה ובית הלל כו' שמעון] ופרקינן בתר סתמא אזלינן, בשבת דסתם לן תנא כו' שמעון דלית ליה מוקצה, וקי"ל כוותיה דהילכתא כסתמא [נ"א: דהאי סתמא], אוקימנא לב"ה כוותיה, משום דקי"ל הילכתא כסתם [משנה], כי היכי דלא תקשי הילכתא אהילכתא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com